

אינו דומה שמיעה לראייה

מכיוון שלהתמונות עומן יש את הכוח לעודד אנשים להתקדם
בלימוד התורה ובידיעת ה'.

למנכ"ס החיד"א בספר מדבר קדמות (מערכת לאות ט) הוסיף
בשם האריז"ל שיש בזה גם עניין רוחני, שכאשר יתקשה
אדם בדברי תורה אם יצייר בדעתו צורת רבו הרי זה ישלים את
שכלו. וכן מצוה מהזוהר הקדוש (משפטים קכג, ב) "אמר ליה
רבי אבא וכו' דהא כד נהירא לי שמעתתא חמיניה דיוקניה
דאתער קמאי". כלומר שרבי אבא העיד על עצמו שהוא הצליח
לקבל את סודות התורה ולהשיג השגות גדולות מכיוון שהייתה
צורת רבי שמעון מצטיירת בשכלו. וביאר החיד"א בספר חסד
לאברהם (מעין השני נהר לג) שהעיינים הן מצוה השכל
והנפש, והצורות שרואים בעיניו הן הצורות שנכנסות לשכל
ולדמיון, ואם הצורה שמצייר הוא מהדברים הפחותים אזי
יגשים אותו השכל ויורידוהו ממעלתו. והו יסוד האיסור
להסתכל בעריות או אפילו על פני אדם רשע (מגילה כח, א),
שאף אם לא ידמה בשכל לעשות פעולה ולעבור עבירה, סוף סוף
יצייר בשכלו הצורה היא ויהרהר במה שאינו ראוי, שזה בעצמו
פוגע בנשמתו. והו דכתיב (ויקרא יט, ד) "אל תפנו אל
האלילים", כי אסור אפילו להסתכל בעבודה זרה כי הצורה
הנבזית הזו פוגמת בשכלו.

לעומת זאת, מי שרואה בעיניו תמונות של קדושה וחכמה, גם
יבוא לדמיון בשכלו ולהרהר בליבו צורות שישלימו את
שכלו ויעלו את נפשו, ומבחינה זו, הראייה עצמה מועילה. וכן
מצינו במשה רבינו, שלמרות שנמנע ממנו להיכנס לארץ ישראל,
לפחות ניתנה לו האפשרות לראות אותה מרחוק. כי לראות את
ארץ ישראל עצמה, גם בלי להיכנס אליה, היא מצוה משפיעה
ומשמעותית. ומסופר על החזן איש ז"ל, בספר פאר הדור
(ח"ד עמוד קמט), שבאו אליו עסקני חינוך לשאול אם מותר
לפתוח במקום מסויים בארץ גן משותף לחוג חרדי ולאנשים
פשרניים, באשר אין שום אפשרות להקים שם גן ילדים עצמאי

[א] ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו

כתיב (בראשית יח, י - יב) "ויאמר שוב שוב אליך כעת חיה
והנה בן לשרה אשתך ושרה שמעת פתח האהל והוא
אחריו וגו'. ותלחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה
ואדני זקן". ועלינו להבין מדוע התורה מודיעה לנו שהמלאך
עמד מאחורי הדלת ושרה שמעה את שיחתו עם אברהם אך לא
ראתה אותו בעצמה. ובספר לימודי ניסן (שס) תירץ שזהו לימוד
זכות על שרה שחקה לעצמה על השמועה שהיא תכנס להריון,
שאלו היא הייתה רואה את פני המלאך בעצמה, אפילו בלי לדעת
שהוא מלאך, בוודאי שהיא הייתה מתרשמת מדבריו ולא הייתה
לוחקת, שכן על ידי ראיית הדובר הדברים מתקבלים בעוצמה
ובצורה יותר מאשר רק בשמיעתו לבד.

[ב] והיו עיניך ראות את מורידך

וזהו יסוד הפסוק (ישעיהו ל, כ) "והיו עיניך ראות את מורידך",
ואיחא בגמרא בעירובין (יג, ב) "אמר רבי האי דמחדדנא
מחצראי דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה, ואילו חזיתיה מקמיה
הוה מחדדנא טפי, דכתיב והיו עיניך ראות את מורידך". הרי
שרבי גילה שהוא יותר חד מחבריו משום שהוא ראה את הגב של
רבי מאיר, והוא המשיך והנהיר, שאילו היה זוכה לראות את
פניו של רבי מאיר היה מחודד עוד יותר. וכתיב המהרש"א (שס),
"דבעצרת פנים הוה מחדדי טפי דיש להבין בקריאת עינים
וברמיזת שפתים והיינו רואות את מורידך שמראה לו פנים טפי".
כלומר שתופעה זו היא עניין טבעי, מכיוון שניתן ללמוד הרבה
על ידי התבוננות בהדובר באופן אישי, ועוד יותר מהבעות פניו
צומן שהוא מדבר. וכן מצוה דדרשות הר"ן (דרוש ה), "כי כפי
השפע הנשפע לרב הנראה בפנים כמו שאמר הכתוב 'חכמת
אדם תאיר פניו' יהיה שופע על התלמיד יותר כאשר יקבלוהו".
ולרבים יש את המנהג לקטט הסוכה והצית בתמונות של נדיקים
וגדולי הדור, לקיים מה שנאמר והיו עיניך ראות את מורידך,

לחרדים בלבד, אך דא עקא שהם לא מסכימים למנות על הילדים גנת חרדית, אלא רק משלהם. וענה להם החזון איש, שיוותרו להם, בתנאי שיאותו לקט את קירות הגן בתמונתו של "החפץ חיים" ובתמונות גדולי ישראל אחרים, בלי תמונות מסוג אחר, כי "הרושם החזק של הדיוקנאות המאירים על הנפש הרכה של התינוק עשוי להצטייח יסוד רוחני איתן".

ג] איה הקדשה הוא בעינים

ונראה מזה כי המרכז לקדושה בגוף הוא העין. וכן מרומז בהא דכתיב (בראשית לח, כא) "וישאל את אנשי מקומה לאמר איה הקדשה הוא בעינים", ולכאורה היה צריך לומר, "איה הקדשה שהיתה בעינים", שהרי לא מצא אותה בעינים על הדרך. ולכן פירש בספר תפארת שלמה (פרשת בלק) שרואה לומר, איפה הקדושה ששוכנת בגוף, היא בעינים, כי נקודת הקדושה של האדם בשמירת העינים, שעד כמה שהוא שומר את עיניו מלראות דברים האסורים, כך תגבר ותגדל הקדושה בתוכו. והוסיף בספר אור יצחק (להרה"ק רבי יצחק מראדוויל זי"ע, פרשת וישב) שהאבר היחידי שגריר חול מפריע לו, זה העינים, כי הוא כולו רוחני ולכן אינו סובל אפילו מעט גשמיות, כי מקום משכן הנשמה הוא בעינים של האדם. ולכן מצינו כי אחרי שהנשמה מסתלקת מהגוף הדבר הראשון לעשות הוא לסגור את עיניו, שכן במקום זו הייתה הקדושה שם נכנסים כוחות הטומאה, מכיוון שטומאה מתעוררת בהיעדר קדושה, ועל כן צריכים לסגור העינים שלא יכנסו שם החילוניים.

ד] וירא את העגל

והיכולת של העינים להיות פתח לנשמה, ולהשפיעה על האדם בצורה ייחודית, היא יסוד האמרה "אינו דומה לשמיעה לראייה". שהנה צפרשת שבירת הלוחות כתוב (שמות לב, יט) "וירא את העגל ומחולות וישלך מידיו את הלוחות וישבר אותם". ותמהו המפרשים, שהלא הקב"ה כבר הודיע למשה רבינו ישירות על מעשיהם המזעריים של בני ישראל וכדכתיב (שם ז – ח) "וידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך וגו' סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו". ואם כן מדוע משה המתין להגיב ולשבור את הלוחות עד שראה את החטא בעצמו. והוכיח מכאן בחומש הגר"א (שם) שאינו דומה שמיעה לראייה, כי הראייה עושה התפעלות יותר,

ולכן אף על גב שמהם כבר ידע על מעשה העגל מראש, רק כשראה זאת בעצמו הוא התעורר לשבור את הלוחות. וכתב בספר פחד יצחק (להגר"י הוטנר זי"ל, סוכות מאמר לח אות ו) שאנו רגילים לתפוס את דברי חז"ל (ראש השנה יז, ב) "לא תהא שמיעה גדולה מראייה" כעניין של צרירות, אשר ראייה יותר צרורה משמיעה, אמנם מדברי הגר"א מצויר שמדובר כאן על כוח מכוחות הנפש והרושם של פעולת הראייה לעומת השמיעה, שאדם הרואה דבר שמתפעל ממנו נדחף לפעולות הרבה יותר מאשר אם רק שומע אותו.

ה] הגיד לפרעה - הראה את פרעה

וזהו שאמר יוסף לפרעה בקשר לשנות השובע (בראשית מא, כה), "את אשר האלקים עשה הגיד לפרעה", ואילו בקשר לשנות הרעב אמר לו (שם כח), "אשר האלקים עשה הראה את פרעה". ופירש רש"י, "בשבע שנים הטובות נאמר הגיד לפרעה, לפי שהיה סמוך, ובשבע שני רעב נאמר הראה את פרעה, לפי שהיה הדבר מופלג ורחוק, נופל זו לשון מראה". הרי שעל דבר מופלג ורחוק יש צורך להזדקק לראייה מפני שכוח ראייה משפיע על האדם בצורה עמוקה יותר מכל מה שהוא שומע. וגם העיר בחומש הגר"א (שמות שם) שיש הבדלים רבים בין ראייה לשמיעה, שגלילים יכולים להישמע רק כשהם נמצאים בקרבת מקום, בעוד שכוכבים נראים למרות שהם רחוקים שנות אור. וגם אפשר לשמוע רק דבר אחד בכל פעם, שחרי קלי לא משתמע, ואילו תמונה אחת יכולה לצטט אלף מילים צבת אחת. כמו כן, דבר שנשמע נשכח בקלות, שלפעמים זה נכנס באוזן אחת ויוצא מהשנייה, ואילו תמונה שנראית משאיר רושם לכל החיים. וכן כתב בדרשות חתם סופר (ח"ג דרוש לז' אב, עמוד פג) שכל ראייה שאדם רואה בעיניו נשארת מזה רשימה לעולם, שכל אדם יודע בעצמו כי יכול לזכור כל דבר שראה פעם, וביכולתו לראות אותו עכשיו כמו שראה אותו לפני הרבה שנים, כי זה כוח של כל ראייה לעשות רושם חזק לעולם על נשמת הרואה.

ו] ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד

ונראה שהנרות חנוכה יש בכוחם לתקן את העינים, ולנקות אותם מכל הכתמים והפגמים שיש להם. ולכן מצינו בגרות חנוכה מה שלא מצינו בשאר מצוות, שתיקנו צרכה מיוחדת על ראייתן, דאיתא בגמרא בשבת (כג, א) "הרואה נר

של חנוכה צריך לצרף, וכבר העירו בתוס' סוכה (מו, א ד"ה הרואה) "בשאר מנזות כגון אלולב וסוכה לא תקינו לצרף לרואה אלא גבי נר חנוכה משום חביבות הנס". ומשמע מזה שהסתכלות בנרות חנוכה היא מנזרה בפני עצמה. וכן כתב בספר מקור חיים, (לצעל החוות יאיר ז"ל, סימן תרעב), "נראה לי דעיקר המנזרה הוא שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה כדי לראות אותם לשמח בהם וכו' והכי משמע מה שכתוב אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם, ולכן הרואה גם כן מצרף ולא סגי שידליק וילך למקום אחר". הרי שיש מנזרה דוקא להציט על הנרות חנוכה, וכן משמע ממה שאומרים "אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד", ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, שלמרות שאסור להשתמש בהם יש מנזרה לראות אותם, כי ההסתכלות בנרות חנוכה מטהרת את העיניים.

ומנזור בגמרא שבת (כא, א) "מנזרה משתקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק וכו', ועד כמה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן עד דכליל ריגלא דתרמודאי". הרי שהנרות חנוכה חייבים להמשיך עד שתכלה רגל מן השוק, ובמיוחד רגלי התרמודיין. וביאר עניין זה בספר עצודת ישראל (חנוכה ד"ה וענין) על פי הא דאיתא בגמרא שבת (לא, א) "מפני מה עיניהן של תרמודיין תרוטות, אמר לו וכו' מפני שדרין בין החולות". וכתב המהרש"א (שם) שאנשי תרמוד הלכו אחר עיניהם ופגמו בקדושת העיניים, וזה מפני שגרים בין החולות, מלשון "חול" ו"חולין", כלומר שאין בהן קדושה והציטו דצברים האסורים. ולכן מנזות נר חנוכה נמשכת "עד דכליל רגלא דתרמודאי", היינו הרגילות הזו של בני תרמוד שעיניהם רואות דברים לא טובים. הרי שיש כוח בנרות חנוכה לכלות הרגילות שיש בעיניו של האדם ולתקן כל אחד מה שפגם בראיית העין. ועל פי זה יש להבין את המדרש (בראשית פרשה צ סימן ד) "חושך זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן", דהיינו שטימאו קדושת עיניהם של ישראל במראות אסורות, ועל ידי התבוננות בנרות חנוכה אנו יכולים לשקם את העיניים ולפעול נגד החשך.

[ז] ותרואו את שיקוציהם

ולכן האדם צריך לשמור מאוד על קדושת עיניו, ולהיזהר בכל מה שהוא רואה, כי בזה תלוי כל אור הנשמה. והרי מנינו שמראהם של אחרים החוטאים יכול לגרום לאדם לחטוא בעצמו. דכתיב (דברים כט, טו – יז) "ותראו את שקוציהם ואת גלליהם

עץ ואבן כסף וזהב אשר עממהם פן יש צמם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבצו פנה היום מעם ה' אלהינו ללכת לעבד את אלהי הגוים ההם פן יש צמם שרש פרה ראש ולענה". ופירש רש"י, "ותראו את שקוציהם, על שם שהם מאוסים כשקצים. גלליהם, שמוסרחים ומאוסין כגלל. פן יש צמם, לפיכך אני צריך להשביעכם". וכתב בספר רשימות תלמידים ממרן הגרי"ז (פרשת נצבים) שלמדים מכאן באיזו מידה ראייה רעה היא שורש רע להשחית את הנפש. שאף על פי שבזמן שראו את החטא זה היה משוקץ ומתועב ודבר מאוס בעיניהם, מכל מקום אחרי ש"ותראו", כלומר מכיוון שרק ראו את החטא של עבודה זרה הוצרך להשביעם, שעכשיו יש סיבה לחשוש שמא יבואו לעבד עבודה זרה בעצמם. וסדר הדברים הוא, שבפעם הראשונה שאדם רואה עבודה זרה נחשבת אללו כ"שיקוף וגילול", אבל כיוון שסוף סוף ראה והציט זה מתקרר הדבר אללו, ובפעם השנייה נהייה מהשיקוף והגילול, "עץ ואבן", שהוא כבר לא כל כך נורא כמו דבר של מה בכך, ובפעם השלישית כבר מתהפך הכל ונראית העבודה זרה בעיניו כדבר נחמד ממש, כמו "כסף וזהב אשר עממהם". וכן אמרו חז"ל (שבת קה, ב) "שכך אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבד עבודה זרה והולך ועובד".

וזהו הכוונה דצברי רש"י (צמדבר ו, ב), "למה נסמכה פרשת יזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין". וקשה, אם רואה סוטה בקלקולה, וכבר מכיר את חרפת החטא, למה צריך עוד אמנעים כדי להתרחק ממנו. ותיירץ בספר פניני דעת (להג"ר אליהו מאיר בלאך ז"ל, פרשת נשא) כי טבע האדם הוא שאף שרואה סוטה בקלקולה ומכיר בצושת החטא, מכל מקום עמם מראה האירוע הזה גורם למחשבות רעות, עד שאין לו ברירה אלא להזיר עצמו מן היין.

ודצרי הגרי"ז מוסבים על מעשה שהיה. שפעם תלמיד חכם גדול אחד סיפר להגרי"ז שהוא גר שנים רבות בתל אביב, והיה לו עמל ויגיעה רבה בשמירה על בניו שלא יהיה להם קשר עם הרחוב, עד אשר בא למסקנא שזה בלתי אפשרי לגדל ילדים לתורה ויהדות אמיתית בתל אביב והחליט לעבור לגור בצני צרק, עיר התורה והיראה. וכשנודע הדבר לידידיו מנכצדי היהודית החרדית בתל אביב באו אליו בטענה, שאי אפשר להפקיר את תל אביב וצריך להתחשב גם בחיזוק היהדות החרדית שם, ואם יעבור לצני צרק יהיה בזה הפסד גדול ליהדות

החרדית שבתל אביב, וגם שממנו יראו וכן יעשו אחרים, ועל כן זיקשו ממנו שישראל בשב ואל תעשה. והוא הניע את כל העניין לפני רבנו הגרי"ז זצ"ל, מה שטוענים עליו, וגם את ההגיון והאמונה שלו שבגלל חינוך הצנים מוכרח הוא לעבור לצני ברק. והשיב לו הגרי"ז, שמה שהוא חושב, שרק בשביל חינוך הצנים הוא צריך לעזוב את תל אביב ולעבור לצני ברק, זו טעות, כי גם בשביל הרוחניות שלו צריך הוא לעזוב את תל אביב, שהוא גם נפגע מזה ולא רק הצנים. ועוד מוצא בשם הגרי"ז, שהיה מתנגד לעריכת הפגנות נגד חילול שבת באופן שמתאספים במקום שיש שם חילול שבת, סוף סוף עדיף שלא לראות חילול שבת כלל.

ח] ואת הדלת סגרו

ממש הפך דרך הטבע ובכלל "ניסך שבכל יום עמנו". והנס הזה אינו יכול להתקיים אלא אך ורק בתנאי הזה של סגירת הדלת, לשמור שחלילה לא תיכנס שום רוח רעה מצחוץ שחפריע ותמנע מן הנס להתחולל. וכאשר אין נזהרים בזה, והילדים ובני הבית ראו את אשר לא היו צריכים לראות, ושמעו את אשר לא היו צריכים לשמוע, הנה אז הכרת פניהם עונה בהם שהם מצני הדלת הפתוחה, וכשהם גדלים אינם יכולים לעמוד בקשרי מלחמת היצר והם נופלים, ל"ע. אשר על כן צריך כל אדם לקיים את הפסוק (מלכים ב, ד, ה) "ותסגר הדלת צעדה וצעד צניה", שחלילה לא תנשוב צבית פנימה שום רוח שאינה טובה.

ט] תא שמע - תא חזי

ומפני זה על הבית היהודי להיות סביבה מוגנת, נקייה מכל תמונות הרחוב המזוהמות. וכן משמע מהא דכתב לגבי הפיכת סדום (בראשית יט, י - יא), "וישלחו האנשים את ידם ויביאו את לוט אליהם הביתה ואת הדלת סגרו. ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסנורים מקטן ועד גדול וילאו למאז הפתח". ולכאורה עניין סגירת הדלת מיותר, שכיוון שהוכו אנשי סדום בסנורים, ולא יכלו למאז כלל את מקום הפתח, לא היה צורך לסגור גם את הדלת. וכתב בספר חמין במוצאי שבת (פרשת וירא תשס"ג מאמר ב) שלמרות שהם היו בטוחים מפני התוקפים, הם עדיין נאלצו לסגור את הדלת, כדי להגן על עצמם ועל טוהר עיניהם מפני טומאת הסביבה שבחוץ. והנה צימינו אין לנו נס גדול ממי שמנלית לגדל צנים יראים ושלמים אהבי ה' ויראי חטא, כי כל האווירה מורעלת על ידי כוחות הטומאה, והיצר הרע אורב לו לאדם בכל עת ובכל שעה אפילו צביתו פנימה. אשר על כן גידול צנים יראים ושלמים בדורנו אנו, הוא

בספר בן איש חי (דרשות, פרשת לך לך) הביא מהמפרשים שחקרו מדוע בתלמוד בבלי אומרים "תא שמע" ובזוהר הקדוש אומרים "תא חזי". והמפרשים פראו הטעם משום שהחיים בארץ ישראל הם מצחינת ראייה, כלומר שהשגחת הקב"ה גלויה וברורה לכל וגם לימוד התורה הוא צבהירות גדולה, אבל החיים בחוץ לארץ הם מצחינת שמיעה, רונה לומר, שההשגחה עכורה ונסתרת וגם לימוד התורה מעט מטושטש. ולכן בתלמוד בבלי שנכתב ונערך בגולה אומרים "תא שמע", בלשון שמיעה, אבל בזוהר הקדוש שהוסדר בארץ ישראל אומרים "תא חזי" בלשון ראייה. והנה בחוץ לארץ אנו חיים כעת בתקופה מצלצלת, וקשה לדעת מה חדשות טובות ומה חדשות רעות, מי יהיה טוב עבורנו ומי יזיק לנו, חס ושלום, שבחוץ לארץ הנסים שיעשה לנו הקב"ה לצושים בציבות טבעיות ואינם נראים כלל. אבל אנו מאמינים ובטוחים שלמרות שנתן מכבודו לזשר ודם, מכל מקום הקב"ה שולט בהכל כי "לכ כל המלכים ביד ה'".

